

gát – így a Testület. Ezzel az állásponttal magunk részéről nem értünk egyet, mivel az a 37/1992. (VI. 10.) AB határozat szűkítő értelmezésén alapul. Nem bizonyult alkotmányellenesnek az üzemben tartási díj adók módjára való beszedésének szabálya sem – ezzel egyetértve arra hívjuk fel a figyelmet, hogy álláspontunk szerint a közszolgálati médiumok finanszírozására vonatkozó szabályok lebegtetése a jogállami jobbiztonság sérelmére vezethet. Nem alkotmányellenes az országgyűlési ülések közvetítésének rendszere sem, véleményünk szerint a határozat itt nem

merítette ki a kérdés potenciáljában rejtőző lehetőségeket és nem bontotta ki véleménynyilvánítás szabadságának demokratikus legitimációjára vonatkozó álláspontját, ami a jogirodalom számára érdekes lehetne.

Hatályon kívül helyezése miatt nem vizsgálta az Alkotmánybíróság a műsorelosztók horizontális koncentrációját korlátozó jogszabályt, itt megszüntette az Rttv. 126. §-ára vonatkozó eljárását.

A 2/2005. (II. 10.) AB határozat egyrésről rendkívül előremutató a tekintetben, hogy az ORTT quasi jogalkotói státuszra vonatkozó

törekvéseit helyre tette. Az Alkotmánybíróság alkotmányellenessé nyilvánította a médiatestület általános jogértelmező, valójában azonban normaként hatályosuló határozatának kiadását. Az alkotmányjogi probléma alapját az Rttv. 115. § (4) bekezdése, a műsorelosztók területi koncentrációját gátló szabály jelenti, amely nem sérti a normavilágosság követelményét, az indítvány e részben tehát elutasításra került. Nem vizsgálta ugyanakkor az Alkotmánybíróság a támadott jogszabály és az Alkotmány 61. § (1) bekezdésének viszonyát, amely az irodalom egyik jelenleg is vitatott kérdése.

Jegyzetek

- ¹ Ízreke szedhetik a médiatörvényt, Magyar Nemzet 2005. január 6. p. 1.
- ² Halmi Gábor: Az írott és elektronikus sajtó szabadságának egy éve. Médiakönyv 1999, ENAMIKÉ Budapest 1999. pp. 714-715.
- ³ Magyar Közlöny 2005. évi 13. szám 464-480.
- ⁴ Az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. Határozat (a továbbiakban: Ügyrend)
- ⁵ Ez annál is inkább meglepő, mivel a véleményét általában adó miniszter jogalkotásra jogosult, az itt megkérdozett ORTT azonban nem. Sőt! V.ö. III. pont.
- ⁶ ABK 2004/2. 58.
- ⁷ Kiemelés tőlünk (U.S.)! Meglehetősen eklatáns példája a precedensalapú alkotmánybírói ítékezésnek ez, hiszen a Testület nem végezte el a jogszabályi környezet extenzív vizsgálatát, hanem határozatát a korábbi határozatban kifejtett álláspontra alapította.
- ⁸ Itt jegyezzük meg, hogy az Alkotmánybíróság következetesen Mtv.-nek rövidíti az Rttv.-t, ezt az idézett szövegekben nem javítjuk.
- ⁹ 1/2005. (II. 4.) AB határozat, Magyar Közlöny 2005. évi 13. szám p. 468.
- ¹⁰ ABH 1994, 281.
- ¹¹ 1/2005. (II. 4.) AB határozat, Magyar Közlöny 2005. évi 13. szám p. 469.
- ¹² 1/2005. (II. 4.) AB határozat, Magyar Közlöny 2005. évi 13. szám p. 469.
- ¹³ Erdei Árpád és Kukorelli István

- ¹⁴ 1/2005. (II. 4.) AB határozat, Magyar Közlöny 2005. évi 13. szám p. 468.
- ¹⁵ Számunkra úgy tűnik, hogy a közszolgálati médiumok egyik finanszírozási forrása, mint pillér, bizony a véleménynyilvánítás szabadsága pozitív biztosításának alapjául szolgál. Ennek bővebb kifejtése külön tanulmányra tartozik.
- ¹⁶ „Alapvető társadalmi érdek, hogy a műsorszolgáltatás területén ne alakuljanak ki olyan monopóliumok, amelyek sérthetik az objektív és sokoldalú tájékoztatás és tájékozódás lehetőségének érvényesülését.” Rttv. miniszteri indokolása, Részletes indokolás 122-127. §
- ¹⁷ Magyar Közlöny 2005. évi 15 szám 561-564.
- ¹⁸ A vitáról lásd: Béky Zoltán Balázs: A műsorelosztók vétekkörzetének törvényi korlátozása – vitaindító, Infokommunikáció és jog 4. 2004. december 128-133. (a továbbiakban: Béky); Gálík Mihály: Törzszámok bővületében, Infokommunikáció és jog 5. 2005. február 13-14.; Polyák Gábor: Céltalan eszköz, Infokommunikáció és jog 5. 2005. február 15-18. (a továbbiakban: Polyák)
- ¹⁹ Fővárosi Bíróság 3.K.32.969/2002. sz. ügy
- ²⁰ Ráadásul az egyik műsorelosztó számára kedvező ORTT számítási mód bármely más műsorelosztónak érelemszerűen kedvezőtlen lehet, a döntés orvosolhatósága tehát immanens érdek.
- ²¹ Béky: i.m.
- ²² Gálík: i.m.
- ²³ Polyák: i.m.

LENK ZSUZSANNA

Szoftveróriás Európa asztalán: *Microsoft Europe* ügy¹ (1. rész)

1. Bevezetés

Az öt évig tartó versenyügyi eljárás lezáró aktusaként, 2004. március 24-én az Európai Bizottság meghozta döntését a Microsoft szoftvervállalat Windows operációs rendszereihez kapcsolódó versenykorlátozó üzleti gyakorlataik vonatkozásában.² A Bizottság mindkét vizsgált magatartásban, így az interoperabilitást biztosító interfész adatok visszatartásában és a Windows Media Player média-lejátszónak a Windows rendszerekhez

kapcsolásában marasztaló határozatot hozott, tekintettel arra, hogy azok erőfölénnyel való visszaélésnek minősülnek az Európai Közösséget létrehozó Római Szerződés (a továbbiakban EKSz) 82. cikke alapján.³ Az egyesek által „Kill Bill?”-ként emlegetett, és nagy várakozással övezett ügy több tekintetben is *sui generis* az európai versenyjogi gyakorlatban.⁴ Transzatlanti ”társ”-ügye, a hasonló tényállásokban az amerikai bíróságok és versenyhatóságok által lefolytatott *Microsoft v. US* korántsem vezetett a Bizottság által tett szigorú megállapításokra és szankciókra, nem azonos elveken alapult, ráadásul a felek közötti megállapodással zárult.⁵ A 82. cikk európai versenyjogi jogalkalmazásában nem

szerepelt eljárás alá vontként egy, a saját gazdasági tevékenységében ennyire hipererős vállalat, és ezidáig nem kerültek egy ügyben sem ennyire górcső alá a világméretű szoftver iparágak, mint hálózati hatásokkal és jelentős innovációval terhelt piacnak a sajátosságai. A *Microsoft Europe* ügyben hozott bizottsági döntés hatását nem lehet alulértékelni, az ugyanis mérhető gazdasági és jogalkalmazási következményekkel járhat. A szellemi tulajdont képező protokoll interfészek versenytársak részére történő átadása – amit a döntés kötelezettségként ír elő – az iparági innovációt befolyásolhatja, a média-lejátszó programok számítógépes rendszerekbe való árukapcsolásnak minősített beépítése pedig

A cikk szerzője a Gazdasági Versenyhivatal Infokommunikációs Irodájának munkatársa, jelenleg nemzeti szakértőként dolgozik az Európai Bizottság Versenyügyi Főigazgatóságán Brüsszelben.

átértékelheti nemcsak a szoftvergyártók, hanem más elektronikus és médiaiparágak termékmodelllezési gyakorlatát. Természetesen a döntés még nem végleges, a Microsoft fellebbezése nyomán az Elsőfokú Bíróság, majd esetlegesen további fellebbezés nyomán az Európai Bíróság mondja ki a végső szót. Jelen cikk a két tényállás, az ügylettől való indokolatlan elzárkózás (refusal to supply) és az árukapcsolás (tying) közösségi joggyakorlaton alapuló vizsgálatára koncentrálni két részben, kiemelve a piac sajátosságainak szempontjait, az amerikai és az európai versenyjogi jogalkalmazás eltéréseit, valamint a Microsoft és a szakirodalom által megfogalmazott ellentétes álláspontokat.

2. Az ügy kronológiája

Az Bizottság eljárása 1998-ban indult a Microsoft egyik versenytársának, a Sun Microsystems-nek a panasa alapján, amelyben azt állította, hogy a számítógépes szoftverpiacokon óriási erőfölénnyel bíró Microsoft visszatartja az alkalmazás programozási interfészek (API- Application Programming Interface) információit, amelyeknek ismerete pedig elengedhetetlen ahhoz, hogy más szoftvergyártók programjai megfelelően együtt tudjanak működni a Windows programokkal is felszerelt gépeken. Ilyen nehézségek jelentkeztek a nyomtatási funkciók végrehajtásánál, illetve akkor, amikor a használó egy bejelentkezési nevet vagy jelszót kívánt létrehozni a számítógépes rendszeréhez. Ezzel párhuzamosan 2000-ben a Bizottság hivatalból kezdte vizsgálni a Windows 2000 generációs PC és szerver programokat, valamint a Windows Media Player (a továbbiakban WMP) lejátszóprogramok PC operációs rendszerekbe való beépítését. Az amerikai számítástechnikai és kommunikációs iparági szereplőket magába tömörítő CCIA (Computer and Communication Industries Association) panaszában megerősítette a Bizottság WMP-vel kapcsolatos aggodalmait, amikor előadta, hogy a fogyasztók a Windows-al együtt kapják a WMP-t, így nincsen kereslet más gyártók termékei (pl. az Apple Mac Quick Time lejátszója, a Real Networks Real Player-je) iránt. 2001-ben a Bizottság összevonta a két eljárást és 2003-ban kiadott egy vizsgálati jelentést (statement of objections), a piacutastások és a versenytársaktól, nagyvállalatoktól bekért adatok, saját információgyűjtése és a Microsofttal való aktív kapcsolattartás eredményei alapján. A bevezetőben már említett 2004 márciusában született határozatban kiszabott kötelezettségek és a közel 500 millió eurós bírság végrehajtásának felfüggesztésére tett Microsoft indítványt végül az Elsőfokú Bíróság elnöke múlt év december 22-én el-

utasította, mivel nem találta megalapozottnak a Microsoft érveit a végrehajtással járó súlyos és visszafordíthatatlan kár tekintetében.⁶

3. Az érintett szoftverpiacok meghatározása és a piac szereplői

a) Technikai háttér

Az egyszerű személyi számítógépes rendszert a szabad szemmel is látható hardver és a nem látható szoftver alkotja. A számítógép egy nyílt rendszer, amelyhez hozzáadhatók és elvehetőek eszközök és funkciók. Míg a hardver a gép fizikai értelemben vett életét biztosítja, addig a szoftverek lehelnek életet az "anyagba" azáltal, hogy alapvető működésüket és funkcióikat vezélik.⁷ A rendszerszoftvereken belül az alkalmazás-szoftverek (application softwares) kapnak instrukciókat a hardvertől az egyes műveletek végrehajtására. Az operációs rendszer fogja össze a szoftvereket: platformot biztosít, és szolgáltatásokat nyújt a szoftvereknek, elosztja a memóriát, ellenőrzi és irányítja a gép alapvető működését. Mindez az alkalmazás-programozási interfészeketől függ, egy szoftverprogram ezeken keresztül "beszél" a gép operációs rendszerével, és több különböző program is ezek segítségével tud együttműködni. Például a Windows-ban az egyik API az ikonok képernyőn való mozgatását biztosítja. Egy Internetről letöltött meghatározott formátumban kapott fénykép CD-re írása például olyan művelet, amely adott használó gépén csak akkor hajtható végre, ha az összes alkalmazás (így a média-lejátszó, a CD író stb.) kompatibilis egymással és az operációs rendszerrel. Egy szoftvergyártó tehát vagy a Microsoft API-ját használja, vagy egy ugyanolyan API-t létrehoz, enélkül ugyanis a szoftver nem lesz futtatható a Windows rendszereken. A média-lejátszó a felhasználó oldali szoftvertermékek egyik típusa, amely szintén az operációs rendszerre támaszkodva működik. Az Interneten vagy más rendszeren közzétett, illetve letölthető hang- és képanyagok lejátszására szolgál, továbbá ezeknek a tartalmaknak digitális jogkezelési rendszerekkel biztonságos környezetet biztosít az illegális hozzáférés/használat ellen.

b) A Bizottság versenyszempontú piac meghatározása az ügyben

A Bizottság a keresleti és kínálati helyettesíthetőség ismérvei alapján három érintett piacot jelölt ki az ügyben: a felhasználói PC operációs rendszerek piacát, a munka-csoport szerver operációs rendszerek piacát, a hálózatos média-lejátszó piacát.⁸ A protokoll

információk átadásától való indokolatlan elzárkózás tényállásban az első kettő piacnak, az árukapcsolás esetében pedig a felhasználói PC operációs rendszerek és a hálózatos média-lejátszó piacának van jelentősége.

A felhasználói PC operációs rendszerek piacába nem tartoznak bele a nem személyi számítógépekre, valamint a nem számítógépekre, hanem egyéb elektronikus készülékekre, mint pl. mobiltelefonokra gyártott operációs rendszerek. Ennek az oka az előbbi esetben a használati lehetőség kizártsága, az utóbbi esetben pedig a funkciók korlátozottsága és az eltérő jellemzők (pl. kisebb képernyőméret). A felhasználói PC operációs rendszer piacból ki kell zárni, továbbá a nem-Intel kompatibilis rendszereket, mint például az Apple Macintosh-t, amelyek más chip-en alapulnak, ezért az Intel-kompatibilis platformok nem kommunikálnak a nem-Intel kompatibilis rendszerek programjaival és *vica versa* A szerver operációs rendszer nem helyettesíti a felhasználói operációs rendszert, az előbbi ugyanis többcélú, a felhasználói csoportok közötti használatot is lehetővé teszi, sem árban, sem jellemzőkben nem minősül keresleti helyettesítőnek. A piac kínálati helyettesítési oldalát vizsgálva a Bizottság megállapította, hogy az nem áll fenn, hiszen egy vadonatúj operációs rendszer piacra dobása nagyon költséges, időigényes, magas kezdeti beruházási költségekkel jár, agresszív marketing stratégiát igényel.

A munka-csoport szerver operációs rendszerek egy kis- vagy közepemretű számítógépes hálózat gépeinek nyújtanak fájlkezelési, nyomtatási, csoport, valamint felhasználói adminisztrációs szolgáltatásokat. Más szerver operációs rendszerekhez képest ezek teljes mértékben együttműködnek a hálózathoz kapcsolt egyéni PC-kkel, de nem látnak el magas szintű szerverszolgáltatásokat, a biztonságnak és az összetett funkcióknak nincs akkora szerepe. A Bizottság piacutastásban vizsgálta a munkacsoport szerverek jellemzőit, és ezek alapján határozta meg a fájlkezelés, nyomtatás, csoport és felhasználó adminisztrációs funkciókat, mint általában együtt járó, és a felhasználók által jellemzően használt műveleteket.^{9 10} A döntés külön kihangsúlyozza a munka-csoport szerver operációs rendszerek felhasználói PC rendszerekkel való interoperabilitásának - avagy együttműködési készségének - kiemelkedő szerepét, amit a felmérések igazoltak.

A Microsoft az eljárásban és a döntés megszületése után is bírálta a munka-csoport szerver operációs rendszer piac négy funkcióra történő leszűkítését. A rendszerek műveletek tucatjait látják el, és szerinte a többi funkció legalább annyira népszerű és fontos a felhasználók körében. A döntés túl

szűk piachatárokat húzott meg, ami ráadásul a valóságtól elrugaskodott képet közvetít a szoftverpiacról.¹¹ A Bizottság a Microsoft ilyen kételyeit a Microsoft saját termékismertetőire hivatkozva cáfolja meg, amelyekben a cég a háromszintű Windows 2000 termékcsalá Windows 2000 Server elnevezésű, legalacsonyabb szintű és a másik kettőhöz - a Windows 2000 Advanced Server és a Windows 2000 Datacenter Server - képest jelentősen olcsóbb termékét szinte egy az egyben a fenti négy funkcióra utalva reklámozza.¹² Elfogadva azt, hogy a Windows munkacsoport szerver operációs rendszer legalapvetőbb verziója természetesen egyéb feladatot is ellát a négy kiemelten kívül, a Bizottság hangsúlyozta, hogy a piac határainak a kijelölésekor a termék lényegi és meghatározó jellemzői az irányadóak.¹³

Végül a harmadik, az árukapcsolási magatartás szempontjából releváns áruipiac a *hálózatos (online) média-lejátszók piaca*. Az AOL/TimeWarner ügyben kialakult gyakorlat szerint a klasszikus lejátszó eszközök, mint a CD és DVD lejátszók nem helyettesítők a hálózatos média-lejátszóknak, ez utóbbiakat másképp használják, sem az árszint – mint-hogy a hálózatos média-lejátszók alaptípusai jellemzően ingyenesek - sem a funkciók nem azonosak.¹⁴ Ezen túlmenően, csak a WMP-vel hasonló alkalmasságokkal rendelkező média-lejátszó programok tartoznak azonos piacra.¹⁵ A WMP funkciói többek között: digitális video és audio lejátszás letöltés útján, vagy közvetlenül online, digitális jogkezelési rendszerekkel védett felhasználás, Internet rádió, DVD lejátszás, zenei CD készítés stb. A WMP-hez hasonló funkciókat a több tucat lejátszó program közül az Apple Quick Time lejátszója és a Real Networks RealOne Player lejátszója teljesíti, mivel ezek a programok nem függenek más harmadik gyártók platformjainak kódjaitól, és ezek képesek a 'streaming' funkcióra, azaz Internet hálózatról közvetlenül történő lejátszásra.¹⁶ A Microsoft a média-lejátszók, mint termékek operációs rendszertől való elválasztását, és önálló áruipacként tekintését nem találja helyénvalónak. Szerinte a média-lejátszó nem önálló termék, hanem egy funkció a Windowsban. A Bizottság döntésében elutasította ezt a kifogást, ugyanis a média-lejátszók önálló értékesítése és a média-lejátszók gyártására szakosodott cégek léte bizonyítja, hogy megfelelő az elválasztás.

Látni kell, hogy a média-lejátszó egy közvetítő termék, amely a mögöttes szoftver- és tartalomszolgáltatók nélkül nem sokat ér. A média-lejátszók egyes alaptípusai pontosan azért érhetőek el ingyenesen, mert a kapcsolódó piacokon végbemenő tranzakciók (tartalomszolgáltatás, hirdetési tevékenység)

megfelelő bevételt teremtenek a fejlesztőknek. A média-lejátszók egy másik része olyan többletfunkciókkal és ezáltal többlettértékkel rendelkezik, amelyért már fizetni kell. A döntés csak elszórtan említi és a piacmeghatározás szempontjainál is kihagyja annak vizsgálatát, hogy egyes lejátszóprogramok ingyenesek, mások fizetősek. Egy piac gazdasági tranzakciók meglétét feltételezi. Éppen ezért kérdéses lehet, hogy nem kellett volna kizárni a hálózatos média-lejátszók piacából az ingyenesen elérhető lejátszókat, amelyek esetleg eltérő igényeket elégítenek ki, mivel kevésbé szofisztikáltak, és amelyek esetében a tranzakció a tartalom oldalán jelentkezik. Kérdéses lehet továbbá az is, hogy nem kellett volna-e az árukapcsolás magatartás kapcsán további érintett piacokat is megjelölni, mint például az online zenetartalmak letöltési vagy a digitális jogkezelési rendszerek piacát, amelyekre szintén versenykorlátozó hatást azonosított Bizottság.

c) Hálózati hatás (network effect)

A számítógépes szoftverrendszerek egyes elemeinek egymásra támaszkodása miatt többszörösen jelentkezik hálózati hatás a szoftverpiacon. Egy szoftverprogram csak akkor fut a számítógépen, ha kompatibilis a számítógép szívével jelentő operációs rendszerrel. A számítógépes rendszer, pedig annál értékesebb a felhasználó számára minél több műveletre képes, minél több programot futtat. Ehhez képest a program és tartalomszolgáltatók minél szélesebb potenciális felhasználói kört kívánnak elérni. Éppen ezért a két termék piaca egymást erősíti és húzza. Minél nagyobb az egyik termék fogyasztóinak száma, annál nagyobb az a keresleti és kínálati igény, hogy a terméket kiegészítő további termékek készüljenek, amelyek használóinak száma megint csak visszahat az (alap)termék fogyasztóinak számára. Konkrét esetben, a szoftverfejlesztők és a médiatartalmak előállítói arra a média-lejátszóra és az azt kiszolgáló platformra aktualizálják termékeiket, amely a felhasználók túlnyomó többségénél megtalálható – ehhez természetesen a fejlesztőknek szükségük van a média-lejátszó tulajdonosától a kódoláshoz nélkülözhetetlen információkra. Másrészt a felhasználó saját érdekében a legtöbb tartalom elérését biztosító programot kívánja beszerezni. Látván, hogy a Windows és a WMP megfelel ennek, ezt fogja megvenni. A fejlesztők és háttértartalmak előállítói látván a felhasználószám növekedését, a Windowsra optimalizálnak minden terméket. Így jelentkezik tehát a szoftver iparágakban a hálózati hatás, amely jelenségre a Microsoft vezetői szerint találhatóbb a 'pozitív visszacsatolás' kifejezést használni.¹⁷

d) A Microsoft piaci ereje¹⁸

A Microsoft példátlan piaci részesedése és a magas piacra lépési korlátok alapján gazdasági erőfölényben van a felhasználói PC operációs rendszerek piacán. Jelenleg, akár a bevételeket, akár a sokkal megbízhatóbb eladott termékmennyiséget vesszük figyelembe, a Microsoft körülbelül 95%-os piaci részzel rendelkezik, amely nem hirtelen ugrott ilyen mértékűre, hanem már jó néhány éve 70% felett van. A Microsoft-ot követő két legerősebb versenytárs: az Apple Mac OS *circa* 3%-os, és a Linux *circa* 1-2%-os részesedéssel. A joggyakorlatban egy 50 % feletti részesedés már erősen bizonyítja az erőfölény meglétét, a 70-80%-os részesedés pedig kifejezetten garancia erre. A 90% feletti piaci erő egyenes kvázi monopóliumot jelent. Annak ellenére, hogy a vizsgálat tárgyát képező Windows 2000 operációs rendszer csak 10%-át jelenti a felhasználói operációs rendszereknek, pontosan a termékgenerációk egymásra épüléséből és a könnyű termékértékesítésből kifolyólag a használók szinte biztosan upgrade-elik a rendszerüket időről időre, előbb vagy utóbb tehát mindig az adott termékgeneráció válik standarddá. A Windows egyes változatai közötti dinamikus kölcsönhatások és a termékek egymásra hatása miatt nem lehet a piacot pl. Windows98-ra, Windows2000-re, WindowsXP-re bontani. A felhasználói PC operációs rendszerek piacára nehéz a belépés egyrészt a befektetések pénz és időigénye miatt, másrészt a már részletesen említett hálózati hatások következményeként. Hiába fejleszt ki egy vadonatúj operációs rendszert a rivális, senkinek nem kell egy alkalmazásoktól mentes csupasz rendszer, ahhoz pedig, hogy ez ne így legyen vagy egy kritikus mennyiségű Windows-ra írt alkalmazás-csoportot kell telepíteni a rendszerre, vagy kritikus mennyiségű saját rendszer-specifikus alkalmazással kell rendelkezni. Az előbbi megoldás ráadásul a Windows protokollok hozzáférhetőségének hiányában ki is zárható. Látható, tehát, hogy kifejezetten nehéz a belépés, amit az IBM által kifejlesztett OS/2 Warp saját operációs rendszer bukása is megerősít.¹⁹ Az eszközgyártókat, és rajtuk keresztül a végfelhasználókat nehéz meggyőzni tehát egy új termékről. A Windows viszont mára az eszközgyártók számára kikerülhetetlenné vált.

A munka-csoport szerver operációs rendszerek piacán a piaci információk alapján a Microsoft részesedése legalább 60%-os, a versenytárs vállalatok közül a Novell (Netware) 10-25% közötti, a Linux és UNIX rendszerek egyenként 5-15% közötti piacrészzel rendelkezik.²⁰

Az Európai Bíróság a *Tetra Pak II.* ügyben

a gyakorlat részévé tette az érintett piacok közötti asszociatív kapcsolatokról szóló elvet, melyre a Bizottság is hivatkozik Eszerint a Microsoft a munka-csoport szerver operációs rendszerek piacán a számszerűsített piaci részesedés százalékának figyelmen kívül hagyásával is erőfölényben van, mert a felhasználói PC és a munka-csoport szerver piacok közötti műszaki és kereskedelmi kapcsolódási pontok megalapozzák azok egy piacként való értékelését. Kereskedelmi kapcsolódási pont, hogy az eszközyártók, mint legfőbb értékesítők számára mindkét termék ésszerűen kikerülhetetlen, azaz kulcs-termék. A műszaki kapcsolódást egyrészt a fizikai összekötöttség, továbbá a két rendszer egymásra utaltsága adja. Nyilvánvalóan minél több a Windows rendszerű szerver, anélkül több a Windows rendszerű felhasználói gép. Ez utóbbi mutatja, hogy nem lehet elégszer hangsúlyozni a hálózati hatásokat, amely a szóban forgó visszaélések sarokköve.

A hálózatos média-lejátszók piaca viszonyítási pont az eljárásban, a Bizottság szerint feltehetően a másik két releváns termékpiaccal szemben a Microsoft ebben a szegmensben egyelőre még nincs erőfölényben. Hogy miért nincs, az nem derül ki, és a Bizottság szerint ennek nincs relevanciája. Ha ugyanis fennáll már az erőfölény itt, akkor erre a piacra már jelentős hatással nem lesz a kapcsolás.

4. Árukapcsolás a Windows média-lejátszójának Windows rendszerbe való beépítése révén

Az elkövetési magatartás a Microsoft ügyben abban nyilvánul meg, hogy a Windows média-lejátszó a Windows operációs rendszer részeként kerül a személyi számítógépekre és következésképpen a boltok polcaira. Az eszközyártók által a Windows-al együtt a gépre telepített WMP nem mozdítható el. Az EKSz 82.(d) cikk szerint jogsértőnek talált árukapcsolás az eddigi európai joggyakorlat fényében nem tartozik az árukapcsolás tipikus esetkörébe, és ezt a Bizottság is elismeri. A 82.(d) cikk szerint gazdasági erőfölénnyel való visszaélésnek minősül különösen „a szerződés megkötésének függővé tétele olyan kiegészítő kötelezettségeknek a másik fél részéről történő vállalásától, amelyek sem természetüknél fogva, sem a kereskedelmi szokások szerint nem tartoznak a szerződés tárgyához.” Az árukapcsolás a kizsákmányoló visszaélések egyik formája, mivel az elszenvedett sérelem közvetlenül a fogyasztói berkekben csapódik le; a versenykorlátozás áttételesen jelentkezik. Attól lehet ártalmas,

hogy megfosztja a vásárlót annak reális lehetőségétől, hogy saját maga döntse el: adott terméket egy másikkal együtt, vagy attól külön vásárol meg.²¹ A közösségi jogalkalmazásban formált árukapcsolás feltételrendszer Microsoft ügyben történő részletes elemzése előtt azonban fontos rávilágítani a Microsoft gyakorlatával kapcsolatos kulcskérdésre, ami egyébként megelőlegezi, hogy miben rejlik az ügy különbsége. A Bizottság a döntés meghozatalát követően publikált sajtóközleményében, dióhéjban úgy foglalta össze aggodalmait, miszerint a WMP mindenhol – azaz a világ PC-nek túlnyomó részén – való jelenléte az árukapcsolás révén mesterségesen csökkenti a zene- és filmkészítők, egyéb médiapiaci szereplők, továbbá a szoftverfejlesztők arra irányuló „kedvét”, hogy ne a Windows-ra, hanem rivális operációs rendszerre tervezzék termékeiket, szolgáltatásaikat.²² Itt tehát a hátrány nem közvetlenül abban áll, hogy a fogyasztók az árukapcsolás révén magasabb árat fizetnek – a média-lejátszók egy része ingyenes – vagy, hogy másik lejátszót választának, de nem tehetik. A versenyellenes probléma inkább abban jelentkezik, hogy az eszközyártók és a piac egyéb szereplői számára kikerülhetetlen a Windows-al egyetemben a WMP, ezáltal előrevetítik a fogyasztók választását. A média-lejátszó önálló használati értéke azon múlik, hogy milyen mögöttes szolgáltatások vehetők igénybe a segítségével, és hogy milyen funkciókra képes. Következésképp a Microsoft nemcsak a média-lejátszó piacon növeli az előfizetői számát, hanem - a Bizottság jövőbemutató értékelése alapján - mintegy hídként használva a média-lejátszót képessé válhat átvinni piaci erejét egyéb, a médiatartalmakhoz, a digitális jogvédelemhez, a kábeltelevíziós piachoz kapcsolódó - és jelenleg akár még újnak számító - tevékenységi területekre, a WMP-vel kompatibilis technológiák és szoftverek révén. Ezek a WMP-hez kapcsolódó termékek pedig már nem ingyenesek.

a) A közösségi árukapcsolási teszt

A Bizottság árukapcsolási jogalkalmazási gyakorlata nem rendelkezik gazdag múlttal. Két eljárást, a *Hilti*-t és a *Tetra Pak II*-t érdemes kiemelni, amelyekben a jelenleg elfogadott árukapcsolás megállapíthatóságát alátámasztó ötelemű teszt körvonalazódott.²³ (A *Hilti*-ben szögbelövő pisztolyok és a szögpatronok kereskedelmi összekapcsolásáról, az *Tetra Pak II*-ben pedig a csomagoló gépeknek a kartoncsomagoló anyagokkal való együttértékesítéséről volt szó.) A jóval hosszabb amerikai trösztellenes gyakorlatból vett fogalmakkal operálva ez a teszt a Bizottság elgondolásában egy „rule of reason” alapú

– azaz az érvek mérlegelésén alapuló – értékelést fed le, a két jogrendszer eltérőségeiből adódóan azonban, amelyről a későbbiekben a *Microsoft v. US* kapcsán röviden szó lesz, az amerikai jogi szakirodalom nincsen erről meggyőződve.²⁴ A vita a Microsoft ügyet közvetlenül érinti. Az USA-ban a korai esetekben még „per se” jogellenesnek tekintett árukapcsolásnak a közgazdaságtudomány felfedezte az előnyös oldalát, majd az 1984-es *Jefferson Parish*²⁵ ügy kapcsán egy háromrészes feltételrendszer bevezetésével módosította az addig önmagában jogellenesnek tekintett árukapcsolás megítélését. A jogi szakirodalom rossz nyelvei szerint az alábbiakban ismertetésre kerülő közösségi teszt nagyon hasonló a *Jefferson Parish* ügy módosított per se jogellenességet alátámasztó tesztjéhez, amely szerintük egyben azt bizonyítja, hogy az európai versenyjog időben később építi be gyakorlatába az elméleti közgazdaságtan új nézeteit. Mindenesetre, a *Microsoft v. US* ügyben a kerületi bíróság ítéletét megsemmisítve a Fellebbezési Bíróság kimondta, hogy ebben és ehhez hasonló ügyekben a „rule of reason” értékelés szükséges, kiemelve ezzel a szoftveriparágot a hagyományos *Jefferson Parish*-féle teszt köréből.

Az árukapcsolás az EKSz. 82.(d) cikkébe ütközik az alábbi öt feltétel fennállása esetén: (i) gazdasági erőfölény léte a fő- vagy kapcsoló termék piacán, (ii) a kapcsoló és a kapcsolt termékek önálló terméknek minősülnek, (iii) az árukapcsolás megfosztja a fogyasztókat attól a lehetőségtől, hogy a két termékre külön tegyenek szert, (iv) és mindez korlátozza a versenyt, amire (v) az eljárás alá vontnak nincsen objektíve elfogadható mentsége a visszaéléses üzleti gyakorlat tekintetében.²⁶ A Microsoft árukapcsolása a döntés szerint megfelel ennek a tesztnek. A döntés egyes kiritkái szerint a Bizottság új szintézist állít fel e teszt alapján és feleltlenül kitágítja a teszt elemeinek hatókörét.

Először is, nem kétséges, hogy a Microsoft erőfölényben van a felhasználói PC operációs rendszerek piacán. Az erőfölény révén kénytelen a Windows-t választó vásárló a másik termék beszerzésére.

Ami az összekapcsolt termékek önálló mivoltát illeti, ez a kritérium - un. különálló termék - kulcsfontosságú, mert egyébként nem lehetne árukapcsolásról beszélni. Két termék önállóságának megállapításához nem elég a termék tulajdonságait vizsgálni, lehet az egyik kiegészítője vagy alkatrésze a másiknak, és attól még minősülhet külön terméknek, ahogy az a *Hilti* ügyben volt a szögpatronokkal. Attól, hogy együtt használják a termékeket, még lehet, hogy a vásárlók a kapcsolt terméket más forrásból kívánják beszerezni. Ezek helyett tehát azt kell vizs-

gálni, hogy létezik-e fogyasztói kereslet a két termékre külön-külön, hogy van-e olyan piaci szereplő, aki a kapcsolt terméket önállóan kínálja, hirdeti, illetve az összekapcsolt terméket helyettesíti-e a részekből összetett termék.²⁷ A valódi integrált szolgáltatás ugyanis hozzáadott értéket generál a fogyasztónak a két termék külön beszerzéséhez képest, és ekkor már nem összekapcsoláról, hanem egy új termékről van szó. A Microsoft szerint a média lejátszó nem önálló termék, hanem egy funkció a Windowsban. A döntés szerint nem igazolja ezt az a tény, hogy más márkájú média-lejátszók (pl. RealOne Player) operációs rendszerek nélkül, magukban is megvásárolhatók és meg is vásárolják őket, mi több ezek a fejlesztők nincsenek jelen az operációs rendszer gyártás tevékenységében. A Microsoft nemcsak a Windows-hoz, hanem harmadik platformgyártók rendszereihez is készíti és elad WMP-t, továbbá szerepel a kereskedelmi kínálatában a WMP upgrade verziója, amely régebbi lejátszóprogramok aktualizálását teszi lehetővé. A Microsoft önálló termékként hirdeti a lejátszóját, és a WMP licencszerződéseiben e termékre sajátos feltételeket alkalmaz.²⁸

A 'külön termék' kritérium vizsgálatát a 82(d) cikkben található árukapcsolás definíció szerint a kereskedelmi gyakorlat fényében kell lefolytatni. Vagyis, a kereskedelmi gyakorlat egy kivételt képez, enélkül áruk halmaza esne az árukapcsolás fogalma alá. A Bizottság vertikális versenykorlátozásokról szóló iránymutatása a cipő-cipőfűző példával illusztrálja azt, hogy a két termék ugyan önálló, de mégis az emberek cipőfűzővel ellátott cipőket akarnak, így ez az értékesítési gyakorlat nem jogsértő.²⁹ A Microsoft szerint a döntés elhanyagolja a 82(d) kereskedelmi gyakorlatra fókuszáltságát, ami jelen esetben valamennyi más iparági szereplő hasonló gyakorlatát jelenti. A Microsoft érvként hozta fel, hogy a WMP 1992-es kifejlesztése óta a Windowsba integrálva kerül terjesztésre. Más operációs rendszergyártók ugyanezt teszik, nem beszélve más olyan elektronikus eszközök gyártóiról, mint például a mobiltelefonok, kézi számítógépek, digitális kamerák stb. A funkciók termékekbe integrálása meghatározó jellemzője a technológiai iparoknak. A Microsoft által előadott állítások pontosításra szorulnak. Természetesen az, hogy a Microsoft ilyen gyakorlata régebbre nyúlik vissza, mint az eljárás által felőlelt időszak, nem jelenti azt, hogy a korábbi eljárása ne ütközött volna a versenyjogba. A Bizottság tényfeltárási tevékenysége az 1999-től kezdődő periódusra vonatkozik, mert ekkor jelent meg a hálózatos WMP-vel a cég, a jogsértés erre a termékre került megállapításra. Ami a versenytársak által megvalósított integrációt illeti, döntő külön-

séget jelent a Microsoft-hoz képest az, hogy a szóban forgó Linux és Sun Microsystems nem saját, hanem harmadik szoftverprogramozó lejátszóit kapcsolja a rendszeréhez. Látható, hogy a 'külön termék' kritérium egyfajta viszonyítási pont a 82(d) magatartások megítélésében. Hüvelykujjszabályként funkcionál annak eldöntésében, hogy hatékony-e az összekapcsolás vagy sem. Ha valóban előnyös az együttértékesítés, úgy nincsen fogyasztói kereslet a külön termék iránt, tehát árukapcsolás sincs. Nem lehet elfelejteni azonban azt, hogy az árukapcsolási teszt eddig kizárólag fizikailag is elválasztható termékeket érintő ügyekben került alkalmazásra. Ezért, annak ellenére, hogy a fogyasztói kereslet vizsgálata a termék tulajdonságaitól elválasztható, ilyen értelemben objektív teszt, előfordulhat, hogy a szoftveriparági integráció szempontjából újfajta kritérium kidolgozása is szükséges. Ilyen lehet például annak vizsgálata, hogy vajon létezik-e kereslet a Windows rendszerre, azaz a (fő)termékre, kapcsolt lejátszó nélkül.³⁰ Ezt jelen ügyben nem vizsgálta a Bizottság, ellenben kötelezettségként előírta a WMP nélküli Windows piacra dobását. Erről a jogorvoslatnál bővebben szó lesz.

A teszt harmadik elemét igazolja, hogy a Windows fogyasztói automatikusan a rendszerükbe építve kapják kézhez a WMP-t, ami nélkül nem lehet felhasználói operációs rendszert vásárolni a Microsoft-tól. Az árukapcsolás esszenciáját a fogyasztói szabadság korlátozása adja, amely formát ölthet szerződéses feltételekben, a termék önálló kínálásának *de facto* megtagadásában, műszaki összekapcsolásban, pénzügyi – jellemzően árengedmények útján történő – együttértékesítésben. A Microsoft lényegében szerződéses és műszaki árukapcsolást folytat. A vásárlóktól megtagadja a WMP-t nélkülöző operációs rendszert, teszi mindezt közvetetten úgy, hogy a PC eszközyártóknak használatba adott Windows rendszer esetében kiköti a WMP gépekre telepítését is. Műszaki értelemben pedig a média-lejátszó program és annak ikonja nem mozdítható el a gép platformjáról, képernyőjéről. Nem enyhíti ezeket a megállapításokat a Microsoft arra való hivatkozása, hogy a kapcsolt WMP-ért a vásárló nem fizet, illetve azt nem köteles használni. Az eljárás alá vont szerint a versenytársak média-lejátszóinak használata növekszik – így 2002-ben már 300 millió alkalommal használták a RealOne lejátszót -, ami azt mutatja, hogy a vásárlók nem feltétlenül használják a WMP-t. Mellesleg, a *Microsoft v. US* ügyben kötött megállapodás, mely a Microsoftot a szoftverprogramok ikonjainak elmozdítását lehetővé tevő eszközök beépítésére kötelezi, kifejti áldásos hatását Európában. A Bizottság ezzel

kapcsolatban kifejtette, hogy a használat és a kézzelfogható ár nem feltétele az árukapcsolásnak, ezeket legfeljebb a versenykorlátozó magatartás piacra és fogyasztókra gyakorolt hatásainak értékelésekor szükséges számításba venni.³¹

b) Negyedik és ötödik feltétel: a versenykorlátozó hatás és az objektív igazolhatóság hiánya

A piac fejlődésére utaló tényadatok azt mutatják, hogy 1999 óta megállítható egy elmozdulás a WMP irányában a fogyasztók részéről. 1999-ig a RealOne körülbelül kétszer annyi felhasználóval piacvezető volt, az elkövetkező években azonban a WMP-t használók száma durván annyival nőtt, mint együttesen a másik két erős versenytársé. A piackutatások alátámasztják, hogy 1999 októberében a felhasználók 22%-a tekintette a legtöbbet használt programnak a WMP-t, amíg 2003 augusztusára ez az arány 45%-ra nőtt. Mindezek a számok a versenyviszonyok átalakulásának irányát illusztrálják. A Microsoft ezzel szemben más adatokra hivatkozik, amikor azt állítja, hogy a média-lejátszó piac egy érdemben versenyző piac. Így a RealOne a korábbi évekhez képest többszörösére, mintegy 300 millióra növelte az Internetről való programletöltései számát. A Microsoft szerint egyes felmérések bemutatják, hogy a többféle média-lejátszóhasználat a főszabály, a WMP-t használók 50%-a RealOne-t, 35%-a Quick Time-ot is használ.³² Internetes kutatások megerősítik a tartalmak tipikusan többféle formátumban történő elérhetőségét. Egy, a leglátogatottabb 1000 honlap megkeresésével zajló felmérés alapján 2001-től 2004-ig 2,1-ről 2,8-ra növekedett a formátumok átlagos száma honlaponként. A piac fejlődésének mutatószámai árulkodnak, de a Bizottságnak nem kell azt bebizonyítania, hogy a verseny már megszűnt az adott piacon vagy megszűnőben van.³³ Elég a magatartásnak a versenytársak piacról való kizárására alkalmasságát feltárni, ez azonban nem lehet légből kapott, szigorúan megfogható bizonyítékokon kell alapulnia.

A WMP integrált értékesítése azzal az elfogadhatatlan kockázattal járhat, hogy a felhasználói operációs rendszerek piacán fennálló piaci erő átbillen a média-lejátszók piacára, amely így egyszereplőssé válhat. Ez a lehetséges nemkívánatos kimenet az alábbi elgondolásokon nyugszik: (1) a gépeket összerakó eszközyártók alulmotiváltak más média-lejátszók platformra telepítésére és (2) az eszközyártók PC terjesztési csatornájához képest az alternatív értékesítési formák sokkal kevésbé hatékonyak és előnyösebbek, ezért a

WMP páratlan mértékű jelenlétet szerez a PC operációs rendszereken. Következésképpen a fentebb már ismertetett hatások jelentkeznek, azaz (3) Microsoft erőfölénybe kerül, a média-lejátszója gatekeeper-é válik. A (5) műsortartalmak és más alkalmazások előállítóinak is csak erre a lejátszóra kompatibilis termék fejlesztése lesz az érdeke. A piac elbillen, mivel a (4) felhasználók WMP-t és ezáltal Windows-t vásárolnak a legbővebb mögöttes tartalom- és programválaszték elérése érdekében. A bizottsági okfejtés az un. kibillenési elméleten vagy eredeti nevén tipping theory-n alapul, amely szerint a piacon uralkodó természetes tendencia az, hogy a fejlődési folyamat végén egyetlen média-lejátszó termék marad. A közgazdászok szerint néhány piac valóban hajlamos kibillenni, ennek gyakorlati előfordulásáról azonban nem mindenki van meggyőződve.³⁴ A félelem nem az, hogy egyetlen cég marad talpon, hanem inkább az, hogy kisebb versenylőny végül olyan piaci szereplőt emel erőfölényes helyzetbe, amely elsőbbségét nem a legjobb termék révén érdemelte ki. Így esetlegesen egy alsóbbrendű termék vagy technológia diadalmaskodhat, elnyomva a fejlődést.³⁵

A Microsoft döntés a vizsgálat súlypontját a Bizottság az (1) és (2) tényezőre helyezi. Az eszközgyártók, akik összeállítják a PC-ket érdekelve vannak abban, hogy ne telepítsenek többféle programot a gépre. Ez az érdekeltség abból ered, hogy minden egyes telepítés tesztelési és egyéb költségekkel jár, másrészt a rendszer kiskereskedelmi forgalomban is többre kerül – a további telepített média-lejátszók erejéig. Természetesen a média-lejátszóknak más beszerzési forrásai is vannak, ilyen az Internetről letöltés, a más szoftverprogramba beágyazott értékesítés, vagy Interneten közvetlenül elérhető lejátszó. A döntés a részletesség igényével tért ki ezek vizsgálatára, de különböző okok miatt egyik értékesítési csatornát sem találta az eszközgyártói értékesítéssel egyenrangúnak. A döntés kritikái szerint a homályosan csak másodrendűnek titulált értékesítési csatornák sikerét a RealOne program letöltési adatai mutatják.

A versenykorlátozó hatás tehát kétszinten jelentkezik: egyrészt a piaci erőátvitel révén a WMP termék válik a vezető lejátszóvá és a Microsoft a vezető média-lejátszó fejlesztővé. A domináns értékesítési csatornát a Microsoft uralja, a fogyasztók egyre nagyobb hányada fog kizárólag WMP-t használni, így lassan kiszorulnak a versenytársak termékei. A piacra belépni kívánók, valamint a vergődő versenytársak nem tudnak a fejlesztési költséggel arányban álló nyereségre szert tenni, és újabb innovatív lejátszótermékekkel előrukkolni. A fogyasztó oldalán a veszteséget a választék

hiánya és az esetlegesen érdemileg jobb új lejátszó meg nem valósulása okozza. A fogyasztó közvetlen pénzügyi hátrányt feltehetően nem szenved. Amennyiben a WMP-t saját áron kezdené értékesíteni az eljárás alá vont, úgy a fogyasztók jelentékeny ösztönzést kapnának az Internetről való letöltésre.

A versenykorlátozás másodsor, áttételesen, a média-lejátszóhoz kapcsolódó mögöttes piacokon jelentkezik. A hálózati hatás révén több WMP-használó több speciális WMP-re írt tartalmat és programot jelent majd. Nem kifizetődő a médiatartalomszolgáltatók és a szoftverfejlesztők részére több programra gyártani, ha szinte valamennyi előfizető elérhetik a Windows-on keresztül. Ezt hívják spill-over hatásnak, amikor az egyik piacon elért pozíció mintegy túlcserdül a következő kapcsolódó üzleti szegmensre. A döntésben említett online zene- és filmletöltések vagy a digitális jogkezelési rendszerek, illetve az egyéb elektronikai eszközökbe beágyazott média-lejátszók piaca nem ismeretlen, feltörekvő piacok. A Microsoft a döntés megszületését követően, 2004 őszén indította el a MSN Music Store online zeneletöltési szolgáltatását, amellyel az addigi legsikeresebb Apple iTunes virtuális zeneboltnak kíván kihívást állítani. Miután az iTunes Apple számítógépekre lett kitalálva, így ez az európai felhasználók nagy része által nem elérhető.³⁶ Az MSN Music Store-ról történő fizetés online zeneletöltés kizárólag a Windows-ra épülő szoftverekkel érhető el, használható, és itt a tartalmakért egyenként fizet a használó. Ez tehát az egyik piac, ahol a Microsoft már jelen van és ahol a WMP nélkülözhetetlenné vált a tartalmak eléréséhez. Nem áll távol ettől a digitális jogkezelési rendszerek piaca, amely – tekintettel a Internetes kalóztevékenység által a zene- és szórakoztatásiparban okozott felbecsülhetetlen kárra - óriási haszonnal kecsegtető piaccá válik a közeljövőben. Már létezik a WMP-nek egy digitális jogkezelő rendszerrel felszerelt változata, amelyet pénzért értékesít a Microsoft.³⁷ A digitális jogkezelő rendszerhez kapcsolódó szabadalommal védett technológiák tehát egy idő után kikerülhetnek a felhasználók számára, hiszen csak így tudják jogszerű módon használni a médiatartalmakat. A döntés elnagyoltan tárgyalja az árukapcsolás ezekre a piacokra gyakorolt hatását. Sem a piacokat nem elemzi részletesen, sem azt nem vizsgálja, hogy konkrétan milyen formában jelentkezhet a jövőben versenyprobléma. A verseny kizárása esetén a fogyasztóknak okozott hátrány elsősorban a jövőbeni túlzó árazásban jelentkezhet. Erőfölényes helyzetben a Microsoft valószínűsíthetően megengedheti majd, hogy monopolista árat alakítson ki ezeken a piacokon.³⁸

A Microsoft nem adott elő olyan körülményt, amely objektíve elfogadható méntségként számításba vehető lett volna. Az, hogy az integráció révén értékesítési előnyökre tesz szert a vállalat senki nem vitatja, ezt azonban enyhébb eszközökkel is meg lehet valósítani. Elutasítható a Microsoftnak az az érve, hogy a szoftveriparág a tradicionális ágazatoktól eltérően állandóan lehetőséget ad a piac viszahódítására új találmányokkal, éppen ezért szerinte a teljes monopolizálás bizonyítja csak a versenykizáró hatás fennállását. A Bizottság alátámasztó bizonyítékok hiányában nem tudta értékelné Microsoft hatékonysági kifogásait.

4. A leválasztási kötelezettség kiszabása

Precedens nélküli kötelezettséget ír elő a Bizottság, amikor a Microsoftot WMP nélküli Windows operációs rendszer piacra dobására kötelezi. Így két verzió kapható majd a boltokban: egy összekapcsolt és egy WMP nélküli verzió. A Bizottságot igazolja vagy tagadja majd az a tény, hogy lesz-e kereslet a WMP nélküli termék iránt. Feltehetően minden olyan eszközgyártó vagy forgalmazó értékesít majd ilyen terméket, amely Európában működik. Kérdés továbbá, hogy mi lesz az szétválasztott termékek árával. Jogsértőnek – árukapcsolásnak - minősülne például, ha ugyanannyiba kerülne az önálló Windows rendszer, mint a WMP-vel felszerelt rendszer.

Az amerikai ügyben született jogorvoslat nem árukapcsolás tényállással összefüggésben került kialakításra. A USA Megállapodás azzal sújtja a céget, hogy tegye lehetővé az eszközgyártók és a felhasználók részére valamennyi 'middleware' szoftvertermék elmozdíthatóságát. Ez a szankció az európainál gyengébb erejű, hiszen a programok automatikus jelenlétét valójában nem orvosolja, a Bizottság elutasította az erre való hivatkozást.

5. Árukapcsolás az amerikai Microsoft perben

Előrebocsátható, hogy az Microsoft v. US ügyben a vállalat nem követett el árukapcsolást az Internet Explorer böngésző Windows-hoz való kapcsolásával. Az európai döntés kritikái szerint a véleménykülönbözés és az eltérő szankciók hatalmas törést jelentenek a transz-atlanti versenyjogi kapcsolatokban. Megjegyzendő azonban, hogy az amerikai jogalkalmazásban kiforrottan alkalmazott megállapodási gyakorlat egyfajta kompromisszumkétséget is jelent mindkét fél - a hatóságok és a vállalat – részéről. Fentebb már említésre került a 'rule of reason' típusú

értékelés standardizálása a Fellebbezési Bíróság által a szoftvert érintő ügyekben. E megállapításon túl azonban az értékelés konkrét levezetésére már nem került sor az amerikai ügyben. A bíró világossá tette viszont, hogy az USA Megállapodás ellenére a Microsoft nem mentesült az esetleges jogsértő árukapsolások felelőssége alól. Az Európai Bizottság határozata nem mond ellent az amerikai jog-

alkalmazásnak.³⁹ Egyébiránt azok a vádak, hogy a Bizottság nem a fogyasztói érdeket, hanem a versenytársak piaci helyzetét tartja szem előtt döntéseiben elsősorban amerikai forrásból származnak, és eltérő versenyjogi közgazdasági megközelítésen nyugszanak. Jelen ügy árukapsolások része is példázza, hogy míg az USA hatóságai a fogyasztóknak okozott, általuk rövid-távon is érzékelhető

hátrányokkal járó üzleti gyakorlatra koncentrálnak, addig az európai szemlélet szerint a fogyasztókat a (többszereplős) változatos verseny szolgálja a legjobban.⁴⁰ A cikk második része a protokollinformációk visszatartásával megvalósított versenykorlátozó magatartással, valamint a Microsoft ügy összefoglalásával és következményeivel foglalkozik a következő számban.

Jegyzetek

- 1 Case COMP/37.792 *Commission v. Microsoft*, az Elsőfokú Bíróság előtti ügy száma: T-201/04.
- 2 Commission Decision of 24 March 2004 in Case COMP/37.792 *Commission v. Microsoft*, a továbbiakban *Microsoft Döntés*.
- 3 Római Szerződés 82. cikke: „A közös piaccal összeegyeztethetetlen és tilos egy vagy több vállalkozásnak a közös piacon vagy annak jelentős részén meglévő erőfölényével való visszaélése, amennyiben ez hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre. Ilyen visszaélésnek minősül különösen: (a) tisztességtelen beszerzési vagy eladási árak, illetve egyéb tisztességtelen üzleti feltételek közvetlen vagy közvetett kikötése; (b) a termelés, az értékesítés vagy a műszaki fejlesztés korlátozása a fogyasztók kárára; (c) egyenértékű ügyletek esetén eltérő feltételek alkalmazása az üzletfelekkel szemben, ami által azok hátrányos versenyhelyzetbe kerülhetnek; (d) a szerződések megkötésének függővé tétele olyan kiegészítő kötelezettségeknek a másik fél részéről történő vállalásától, amelyek sem természetüknél fogva, sem a kereskedelmi szokások szerint nem tartoznak a szerződés tárgyához.”
- 4 R. Pardolesi-A. Renda: „The European Commission’s case against Microsoft: Kill Bill?“, *World Competition*, 27 (4), pp.513-566.
- 5 *US v. Microsoft*, 253 F.3d 34 (D.C. Cir. 2001). Elérhető: www.microsoft.com/presspass/legalnews.asp
- 6 Order of the President of the Court of First Instance in Case T-201/04 R, elérhető: <http://curia.eu.int/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=en&Submit=Submit&docrequire=aIldocs&numaff=T201%2F04&datefs=&datefe=&nomusuel=&domaine=&mots=&resmax=100>
- 7 A hardver- és szoftvergyártás teljesen külön iparágak tekinthető, bár a termékek kiegészítő szerepe miatt a hardvereket gyártó vállalatok (nevezetesen az eszközgyártók – Original Equipment Manufacturers) szoros kapcsolatban állnak a szoftverfejlesztőkkel, sőt néhol átfedő tevékenységeket is végeznek (pl. IBM).
- 8 A Bizottságnak az érintett piac versenyjogi célból történő meghatározásáról szóló közleménye 20. bekezdése kimondja: „Az érintett termékpiac magában foglalja mindazokat az árukat és/vagy szolgáltatásokat, amelyek a fogyasztók szempontjából, az áru vagy szolgáltatás jellemzőire, árára, felhasználási céljára tekintettel egymással felcserélhetőnek vagy helyettesíthetőnek bizonyulnak.” (OJ C 372, 9.12.1997, p.5)
- 9 A válaszadók jelentős része ezeket szinte egységesnek látta. A válaszadók egy nem elhanyagolható csoportja 5. funkcióként az email használatot is ebbe a csoportba sorolta volna. *Microsoft Döntés* para. 348-358.
- 10 A négy feladat kiemelését indokolja, hogy ezek az operációs rendszerek ezen műveletekre összpontosítanak, ezekre optimalizálják őket. (*Microsoft döntés*, 359. szakasz)
- 11 „The European Commission’s Decision in the Microsoft Case and its implications for other companies and industries”, 2004 április, amely érhető: www.microsoft.com/honlapon.
- 12 *Microsoft döntés*, 361-363. szakaszok.
- 13 *Microsoft döntés*, 379. szakasz.
- 14 Commission Decision 2001/718/EC in Case COMP/M.1845, OJ L 268, 9.10.2001.
- 15 Az alábbi média-lejátszókat nem tekinti helyettesítőnek a Bizottság: MusicMatch, Winamp, VLC. *Microsoft Döntés*, para. 412.
- 16 Kínálati helyettesítés ezen a piacon sincsen, mert a média-lejátszók létrehozásához jelentős kutatás és fejlesztés valamint marketing tevékenységre van szükség.
- 17 *Microsoft Döntés* 451. szakasza. Bill Gates szavai.
- 18 Mind az európai, mind a magyar versenyjogi értékelés első állomása a visszélések esetében az érintett piac meghatározása, majd annak megvizsgálása, hogy az eljárás alá vont gazdasági erőfölényben van-e a kijelölt árucikkekön adott földrajzi területen. Az erőfölény definícióját az Európai Bíróság a *United Brands v. ügyben* írta le akként, mint „a position of economic strength enjoyed by an undertaking which enables it to prevent effective competition being maintained on the relevant market by affording it the power to behave to an appreciable extent independently of its competitors, its customers and ultimately of the consumers.”
- 19 Példaként említhető még a Linux nyílt forráskódú operációs rendszere, amely ingyenes, és amelyben mára eltűntek a Windows-hoz képest korábban fennálló lényeges különbségek, mégis a piaci részesedési mutatók a Windows-t igazolják.
- 20 A piaca lépési korlátok esetében itt is kiemelhető a felhasználó PC piacnál is érvényesülő hálózati hatás visszafogó ereje, valamint az eljárás tárgyát képező interfész protokoll információ visszatartás.
- 21 Árukapsolással a kereskedelemben gyakorta lehet találkozni, hiszen szinte minden termék lebontható részekre, amelyeket együtt értékesítenek. A szakirodalom szerint pontosan ez mutatja, hogy az árukapsolásnak általában rengeteg gazdasági értelemben vett előnnyel jár, és csak meghatározott körülmények esetén - amelyek közül a piaci erő csak az egyik - válik károsná. Ilyen előnyös hatások: termelési és értékesítési költségsökkenés, komplex igények kielégítésekor nincs keresési költsége a vásárlónak (együtt megkapja mindkettőt), minőséget garantál a két termék azonos forrása miatt, és ár tekintetében is jólétfokozó.
- 22 *Microsoft Döntés* 841. szakasz.
- 23 *Hilti*, Case IV/30.787 *Eurofix-Bauco/Hilti*, OJ 1988 L 65/19; Case T-30/89, *Hilti* [1991] ECR II-1439; Case C-53/92, *Hilti*, [1994] ECR II-755; and Case C-333/94 *Tetra Pak II*, [1996] ECR I-5951.
- 24 A "rule of reason" alapú elbírálás az érveknek és ellenérveknek egy nagyon gondos mérlegelését jelenti konkrét ügyben.
- 25 *Jefferson Parish Hosp. Dist. No. 2 v. Hyde*, 466 U.S. 2, 12-18 (1984).
- 26 Az előbb említett *Jefferson Parish* ügyben kidolgozott módosított *per se* teszt tulajdonképpen a (i)-től (iv)-pontokat foglalja magában.
- 27 Így például nyilvánvaló, hogy egy autót a fogyasztó szemében nem helyettesíti azt az alkotó részelemek megvásárlása.
- 28 *Microsoft Döntés* 806-810. szakaszok.
- 29 „Guidelines on vertical restraints”, (2000) O.J. C291/1, 53, 216. szakasz
- 30 D.S.Evans-A.J.Padilla: „Tying under Article 82 and the Microsoft decision: a comment on Dolmans and Graf”, *World Competition*, 27 (4), 2004.
- 31 *Microsoft Döntés*, 831. szakasz.
- 32 D.S.Evans-A.J.Padilla, lsd. fent.
- 33 *Michelin és British Airways* ügyek: Judgement of the Court of First Instance of 30 September 2003, Case T-203/01 *Michelin v. Commission*, és Judgement of the Court of First Instance of 17 December 2003, Case T-219/99, *British Airways Plc v. Commission*.
- 34 D.S.Evans-A.J.Padilla, lsd. fent.
- 35 A kibillenésre különösen érzékenyek a hálózati hatásokkal és magas belépési korlátokkal jellemezhető piacok.
- 36 Elérhető cikk: www.wsjclassroomediton.com/onlinemusic/04sep02_microsoft.htm
- 37 Ez a verzió a Media Rights Manager 7. *Microsoft Döntés* para. 898. A *Microsoft* egyébiránt mostanában vásárolta meg a ContentGuard nevezetű DRM-el foglalkozó vállalat harmadát, a TimeWarner, médiamogul és Thomson vállalattal közösen.
- 38 *Microsoft Döntés*, para. 976-977.
- 39 M. Dolmans-T. Graf: „Analysis of tying under Article 82 EC: The European Commission’s Microsoft decision in a perspective”, *World Competition*, 27 (2), 2004, pp.225-244.
- 40 T.J.Horton – S. Schmitz: „A tale of two continents: the coming clash of the conflicting economic viewpoint in Europe and the United States”, www.orrick.com/fileupload/205.htm